

Verslag van de Ministeriële bespreking op 28 sept. 1950

*In aansluiting aan de vergadering van de Raad voor Aangelegenheden van Indonesië.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Götzen, Van Maarseveen, Van Schaik en Schokking (gedeeltelijk).

Tevens zijn aanwezig: De Staatssecretarissen Blom, Fockema Andreae en Moorman; de heer S.L.J. van Waardenburg, Gouverneur van Nieuw-Guinea; Dr.Ir. Z.Y. van der Meer, Directeur-Generaal van de Volkshuisvesting; Ir. A.F. Wehlburg, Hoofd van de Dienst Economische en Technische Aangelegenheden Nieuw-Guinea; de heer B. Krijger, Raadadviseur van het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen.

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

1. *Bestuurskwesties van Nieuw-Guinea*

Staatssecretaris *Fockema Andreae* is in Djakarta getroffen door de geringe waardering, die er op het HC bestaat voor de gang van zaken op Nieuw-Guinea. Voorts lijkt het bureau voor Nieuw-Guinea, dat aan het HC is verbonden, te groot. Spreker heeft voorts verschillende bezwaren tegen het personeelsbeleid op Nieuw-Guinea vernomen. De *Minister-President* stelt voor, dat de Ministers Götzen en Van Maarseveen en Staatssecretaris Fockema Andreae met Gouverneur Van Waardenburg onderling de kwestie van het bestuur van Nieuw-Guinea bespreken. Aldus wordt besloten.

Staatssecretaris *Blom* herinnert aan de klachten inzake de selectie van KNIL-personeel voor Nieuw-Guinea. Bij een bespreking van deze kwestie met Generaal Buurman van Vreedem deelde deze mede, dat Generaal Alons hiervoor de verantwoordelijkheid droeg. Bij navraag bij Generaal Alons bleek, dat Generaal Van Langen de bedoelde selectie heeft geleid; daarbij zijn vnl. leden van de vroegere CMI uitgekozen.

Gouverneur Van Waardenburg, Ir. Van der Meer, Ir. Wehlburg en de heer Krijger komen ter vergadering.

2. *De bouw van de hoofdplaats voor Nieuw-Guinea* (Nota van Minister Götzen d.d. 8 Sept. 1950, no.1, met bijlage.)

De *Minister-President* stelt voorop, dat op deze vergadering geen definitieve beslissing kan worden genomen, mede in verband met de afwezigheid van de Minister van Financiën. Ook is het niet wenselijk kort voor de Nieuw-Guineaconferentie een besluit tot uitvoering der bouwplannen bekend te maken. Gouverneur *Van Waardenburg* deelt in zijn toelichting van de stukken mede, dat het bestuur mede, dat het bestuur van Nieuw-Guinea wel zeer moeilijk zal worden als de geprojecteerde plannen niet worden uitgevoerd. Op het ogenblik gaat men slechts provisorisch te werk, wat echter van tijdelijke aard is en daardoor financieel niet verantwoord.

Staatssecretaris *Blom* informeert op welke gronden men tot het besluit is gekomen om Hollandia als hoofdplaats te kiezen. De *Minister-President* heeft ook horen pleiten voor Sorong als hoofdstad, aangezien daar reeds een ontwikkeling van het gebied plaats vindt. Gouverneur *Van Waardenburg* merkt op, dat destijds in de Ministerraad is besloten Hollandia tot hoofdplaats aan te wijzen. Hollandia verdient de voorkeur in verband met de uitnemende natuurlijke haven, waar ook expansiemogelijkheden zijn. Als Nederlands-Nieuw-Guinea zich meer op het Oosten oriënteert, ligt Hollandia ook gunstiger. Voor de gezondheidstoestand is de nieuwe plaats van bebouwing eveneens gunstig. Naar aanleiding van de vraag of bij Hollandia voldoende achterland aanwezig is, deelt spreker mede, dat een gebied bij Hollandia geschikt zal zijn voor cacao- en aardnotenplantingen. Staatssecretaris *Moorman* wijst er op, dat Hollandia ook geschikt is, omdat er reeds een wegennet aanwezig is; de aanleg van wegen op een andere plaats zou zeer

grote bedragen vereisen. Als eerste gebied bij Hollandia voor exploratie en exploitatie noemt spreker het Cycloopgebergte.

Ir. *Wehlburg* deelt mede, dat de bouwplannen in de stukken weliswaar een voorlopig karakter dragen, doch dat wel zo nauwkeurig mogelijk te werk is gegaan. Van veel belang is of voldoende arbeidskrachten kunnen worden verkregen, terwijl ook de hoogte van het prijspeil grote invloed op de kosten zal hebben. De ambtelijke ramingen van de kosten liggen op hetzelfde niveau als die van de aannemingsmaatschappij. Spreker is van oordeel, dat in de aanloopperiode het bouwen in regie goedkoper zal zijn dan tegen een aannemingsom. Overigens zal men niet het gehele project ineens in regie laten bouwen. Wat de arbeidskrachten betreft, denkt men de voorwerkers uit Nederland te betrekken. Het is de bedoeling, dat de uitvoerders de arbeidskrachten zullen betrekken.

Minister *Götzen* informeert welke bestemming de Indo-Europeanen, die men met hun gezinnen aantrekt, zullen krijgen na beëindiging van de bouw. Gouverneur *Van Waardenburg* antwoordt, dat zal worden begonnen met het aantrekken van ongehuwden of van arbeidskrachten, die zonder gezinnen komen. Spreker verwacht, dat na de bouw voldoende arbeid zal kunnen worden geboden. Overigens zal de uitvoering van de bouwprojecten drie jaren duren, zodat er dan voldoende tijd is om deze vraagstukken te bestuderen. Naar aanleiding van een vraag van Staatssecretaris *Moorman* merkt spreker op, dat regiebouw in staat stelt elk ogenblik de bouw stop te zetten. Minister *Van Maarseveen* stelt voor, dat het project in sectoren zal worden uitgevoerd. De *Minister-President* wijst op het belang, dat aan aannemers niet te grote uitkeringen behoeven te worden gedaan als om een of andere reden met bouwen moet worden opgehouden.

Staatssecretaris *Blom* informeert of alle huizen bestemd zijn voor ambtenaren en hoe het aantal van 550 woningen is berekend. Spreker vestigt er de aandacht op, dat het voor importeurs aantrekkelijk zal zijn als zij ook een dergelijke woning zullen kunnen kopen. Gouverneur *Van Waardenburg* deelt mede, dat de woningen in beginsel alleen voor ambtenaren zullen zijn. Spreker verwacht, dat ook particuliere ondernemers zullen gaan bouwen. Staatssecretaris *Moorman* geeft in overweging, dat men zich niet verbindt, dat de nieuwe huizen uitsluitend voor ambtenaren zullen zijn bestemd. Minister *Götzen* is van oordeel, dat men aan importeurs ook enkele van deze huizen zal kunnen verkopen.

Ir. *Van der Meer* merkt op, dat het van veel betekenis is welk uitgangspunt men kiest bij deze woningbouw. Is het de bedoeling, dat men zich op pioniersstandpunt stelt of wenst men woningen te bouwen als in Indonesië zijn verrezen? Als men zich op pioniersstandpunt plaatst, zal het aanbeveling verdienen te beginnen met kleinere woningen te bouwen en eerst als de noodzaak blijkt ook grotere. Een bedrag van f. 17.000 per woning lijkt spreker aan de hoge kant. Aangezien men in Nieuw-Guinea moeilijk arbeidskrachten zal kunnen krijgen, zullen elders voorbereide woningen misschien de voorkeur hebben; dit voorbereiden zou in Nederland kunnen gebeuren. Wat het materiaal betreft, kan men kiezen tussen hout, aluminium en ijzer, beton moet men ter plaatse maken. Aluminium is echter duur. Daarom lijkt het spreker het beste met hout te beginnen. Het gehele project zou een bedrag van f. 30 mln. vragen volgens de raming in de stukken. Als men evenwel begint met een project van enkele miljoenen gulden, kan worden nagegaan of niet een of enkele Nederlandse aannemingsmaatschappijen dit willen uitvoeren. Dan heeft men geen regiebouw, welke blijkens de ervaringen in de regel niet de goedkoopste vorm van bouwen is.

De *Minister-President* stelt voor, dat Ir. *Van der Meer* en Ir. *Wehlburg* de ontworpen plannen samen nader bestuderen. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

Minister *Götzen* is van mening, dat het van veel belang zou zijn als Ir. *Van der Meer* enige weken naar Nieuw-Guinea zou gaan. Ir. *Van der Meer* deelt mede, dat Minister In 't Veld bereid is enkele deskundigen van zijn departement, die ervaring in Indonesië hebben, naar Nieuw-Guinea te zenden. Gouverneur *Van Waardenburg* zal dit aanbod met grote dankbaarheid aanvaarden en zal ook gaarne Ir. *Van der Meer* in Nieuw-Guinea ontvangen.

De *Minister-President* beëindigt vervolgens de bespreking van dit punt na Gouverneur Van Waardenburg veel succes bij zijn arbeid te hebben gewenst.

Gouverneur Van Waardenburg, Ir. Van der Meer, Ir. Wehlburg en de heer Krijger verlaten de vergadering.

3. *De reis van Staatssecretaris Fockema Andreae naar Indonesië*

Staatssecretaris *Fockema Andreae* doet vervolgens verslag van zijn reis naar Indonesië. Daarin merkt spreker o.a. op, dat het Indonesische Kabinet het vraagstuk van Ambon ziet in verbinding met de kwestie Nieuw-Guinea. De verwachting bestaat, dat de Regering Natsir valt, als zij geen oplossing voor de Nieuw-Guineakwestie bereikt.

Wat de kwestie van de Ambonese militairen betreft, heeft spreker de verwachting, indien nogmaals de gelegenheid wordt opengesteld voor overgang naar Apris en politie, dat veel Ambonezen hiervan gebruik zullen maken. Als de kwestie Ambon blijft hangen en de Ambonese militairen op Java worden gelaten, zal een moeilijke situatie ontstaan, ook met betrekking tot de Nieuw-Guineaconferentie. Als een gelegenheid wordt gegeven, dat de Ambonezen naar een plaats in Indonesië buiten Java en Ambon kunnen gaan, zullen zij hiervan geen gebruik maken. Zodra de KL zal zijn teruggevoerd, zal Nederland de Indonesische militairen, die tijdelijk bij de KL zijn gedetacheerd, ter plaatse moeten demobiliseren of buiten Indonesië moeten brengen. Drs. Speekenbrink, die in het algemeen een reële kijk op de zaken in Indonesië heeft, was met spreker van oordeel, dat men bedoelde militairen met gezinnen (ongeveer 6000 zielen) naar Nederland zou moeten overbrengen. De *Minister-President* wijst er op, dat in Nederland geen huisvesting voor deze militairen is, terwijl zij dan nog jaren lang moeilijkheden zullen geven. Minister *Van Maarseveen* is eveneens tegenstander van het overbrengen van deze Ambonezen naar Nederland. Spreker heeft bericht ontvangen, dat van Indonesische zijde is gevraagd of de KL hulp zou kunnen verlenen bij de oprichting van kampementen op Ambon. Staatssecretaris *Fockema Andreae* merkt op, dat deze suggestie van hem is uitgegaan; er zijn KL-militairen bereid deze hulp te verlenen, terwijl bovendien dan een bestemming kan worden gegeven aan een bedrag aan roepia's, dat nog aanwezig is. Minister *Van Maarseveen* gevoelt aanvankelijk wel bezwaren tegen deze hulpverlening.

De *Minister-President* sluit vervolgens de vergadering.